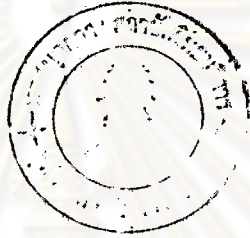

ลักษณะการประกอบอาชีพเกษตรกรรมในเขตชนบท

จังหวัดชลบุรี

นายปรีชา อุบโยคิน

002850

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรปริญญาสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล

แผนกวิชาสังคม

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๑๕

T16816353

Rural Agricultural Occupation In Chonburi Province

Mr. Preecha Upayokin

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of Requirements

for the Degree of Master of Arts (Sociology)

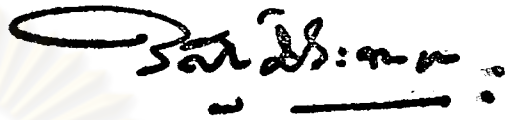
Department of Social Studies

Graduate School

Chulalongkorn University

1976

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นตัวแทน
ของกรรมาธิการหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์

 ประธานกรรมการ
..... กรรมการ
 กรรมการ
..... กรรมการ

อาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย ค.ร. อมรา พงศาพิชญ์

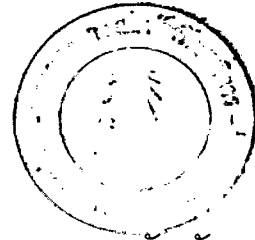
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ลักษณะการประกอบอาชีพเกษตรกรรวมในเขตชนบทจังหวัดชลบุรี
ชื่อ นายปรีชา อุบโยคิน แผนกวิชา สังคม
ปีการศึกษา ๒๕๑๘

บทคัดย่อ

การศึกษาลักษณะการประกอบอาชีพเกษตรกรรวมในเขตชนบทจังหวัดชลบุรีนี้ ต้องการศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสังคมของ เกษตรกรในหมู่บ้านที่มีลักษณะแตกต่างทางภูมิศาสตร์ และสิ่งแวดล้อมไม่เหมือนกัน นอกจากนี้ยังเป็นจังหวัดที่มีการพัฒนาการเกษตรอย่างกว้างขวาง จังหวัดหนึ่ง ผู้วิจัยได้อาศัยข้อมูลจากโครงการชลบุรี (ของสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ มหาวิทยาลัย) ที่ได้ทำการศึกษาเก็บข้อมูลขั้นพื้นฐานและสำรวจสภาพทางภูมิศาสตร์ทั่วไปของ จังหวัดทั้ง เขตเมืองและชนบท สำหรับวิธีการที่ศึกษาวิจัยนั้นได้ใช้ ๒ วิธี คือ แบบสังเกตและมีส่วนร่วมควยและการใช้แบบสอบถาม แต่ในส่วนที่จะเสนอเป็นวิทยานิพนธ์นี้จะศึกษาเฉพาะ ส่วนที่เป็นชนบท โดยมีเจ้าหน้าที่ของสถาบันดำเนินงานเก็บรวบรวมข้อมูลตลอดระยะเวลา ๑ ปี ในหมู่บ้านหนึ่ง เป็นการศึกษาแบบไกลซ์ระยะยาว เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมทางสังคม อย่างละเอียดและวิถีทางการดำเนินชีวิตของ เกษตรกรในชนบท

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีได้มีความมุ่งหมายที่จะศึกษาเพื่อพิสูจน์สมมุติฐานใดๆ หากแต่ จะมุ่งศึกษาเพื่อจะทราบข้อเท็จจริง เกี่ยวกับลักษณะสังคมเศรษฐกิจตลอดจนปัญหาต่างๆที่ปรากฏ หรืออาจเกิดขึ้นได้ในอนาคตเกี่ยวกับอาชีพเกษตรกร ซึ่งเป็นอาชีพที่สำคัญของประชากรใน ภูมิภาคนี้ สำหรับตัวอย่างที่นำมาศึกษานี้ได้ใช้วิธีศึกษาครัวเรือนที่มีลักษณะความสัมพันธ์เชิงการ หน้าที่ที่ติดต่อชุมชน (Functional Community) เป็นเกณฑ์ในการเลือก เพื่อที่จะได้เห็น ลักษณะของชุมชนชนบทอย่างแท้จริง โดยไม่คำนึงถึงครวเรือนที่อยู่ในเขตหมู่บ้านเดียวกันตาม กฎหมาย แต่ได้มีความสัมพันธ์กับสถาบันที่เป็นศูนย์กลางของหมู่บ้าน หมู่บ้านแรกที่ศึกษานี้ตั้งอยู่ ในที่ราบลุ่มทิศตะวันออกของจังหวัด คือ หมู่บ้านหนองไทร ตำบลหมอนนาง อำเภอพนัสนิคม

มีครัวเรือนตัวอย่าง ๘๓ ครัวเรือน หมู่บ้านที่สองคือ หมู่บ้านหนองไผ่แก้ว เป็นหมู่บ้านที่เกิดขึ้นใหม่ในตำบลหนองอิฐ อำเภอบางเหียง มีครัวเรือนตัวอย่าง ๘๓ ครัวเรือน และหมู่บ้านบางเสวี เป็นชุมชนชายทะเลในตำบลนาจอมเทียน อำเภอสังขะ เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่มีขนาดเล็กจึงได้ศึกษาแบบประชากรทั้งหมู่บ้านมีครัวเรือนทั้งหมด ๑๑๘ ครัวเรือน

สำหรับในการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะการประกอบอาชีพเกษตรกรรวมนี้จะศึกษาเฉพาะจากครัวเรือนเกษตรกรที่มีที่ดินถือครองในการเพาะปลูกเท่านั้น ได้ตัวอย่างครัวเรือนที่ทำเกษตรกรรมคือ หนองไทร ๓๔ ครัวเรือน หนองไผ่แก้ว ๕๐ ครัวเรือนและที่บางเสวี ๑๘ ครัวเรือน

จากการศึกษาค้นพบว่า ความสำคัญของการเกษตรกรรมในหมู่บ้านชนบทในภูมิภาคแห่งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ หมู่บ้านหนองไทร เป็นชุมชนที่มีการอพยพมาตั้งรกรากนานกว่า ๕๐ ปี เป็นระยะที่โรงงานอุตสาหกรรมยังไม่แพร่หลาย ประชากรที่เข้ามาบุกเบิกหวังที่จะทำนาเพื่อปลูกข้าวไว้บริโภคเป็นสำคัญ ขนาดที่ดินก็บุกเบิกเท่ากำลังความสามารถ ถึงแม้ว่าภายหลังเมื่อมีการปลูกมันสำปะหลังและอ้อยขึ้นในท้องที่ใกล้เคียง เกษตรกรก็หันมาเพาะปลูกพืชเหล่านี้เพื่อเป็นรายได้บ้าง แต่พัฒนาไม่ได้เต็มที่ เพราะเกษตรกรเป็นเจ้าของที่ดินรายย่อยและมีขนาดจำกัด สำหรับหมู่บ้านหนองไผ่แก้ว พบว่าการเข้ามาบุกเบิกครั้งแรกนั้นก็เพื่อเปลี่ยนสภาพป่าเป็นที่ดินทำไร่ ซึ่งต้องใช้ที่ดินเพาะปลูกจำนวนมาก เจ้าของที่ดินมักจะเป็นผู้มีอิทธิพลและเป็นนายทุนที่มีได้เพาะปลูกเอง เกษตรกรที่ทำไร่จึงมีสภาพเป็นผู้เช่าส่วนมาก ที่ดินส่วนใหญ่ยังมีความสมบูรณ์จึงยังไม่พบปัญหาเกี่ยวกับการเกษตรมากเท่าใด อย่างไรก็ตาม สภาพการดำรงชีวิตของเกษตรกรยังอยู่ภายใต้อิทธิพลของนายทุนที่คอยเอารัดเอาเปรียบและมุ่งแต่ประโยชน์จากที่ดินฝ่ายเดียวมากกว่าที่จะสนใจปรับปรุงคุณภาพของดินหรือลงทุนร่วมกับผู้เช่าเพื่อเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้น ส่วนหมู่บ้านบางเสวีนั้น โดยที่สภาพทั่วไปทางภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อมทำให้การเกษตรกรรมลดความสำคัญลงไป เนื่องมาจากที่เป็นชุมชนชนบทชายทะเล ที่ตั้งมานานที่สุด การเกษตรกรรมได้เข้ามาถึงจุดที่ไม่สามารถจะพัฒนาต่อไปได้ มีปัจจัยหลายประการ เช่น มีที่ดินจำกัด ในชุมชนมีการประกอบอาชีพประมง การค้า ธุรกิจมาก

รายได้ที่ไต่จากอาชีพอื่นมีอัตราสูง นอกจากนั้นยังตั้งอยู่ทางไกลแหล่งรับซื้อ ความสำคัญของการ
เกษตรกรรมจึงลดลงไป

ผลจากการศึกษาค้นคว้าจะเป็นแนวทางช่วยการตัดสินใจของผู้ที่สนใจในการ
วางแผนพัฒนาด้านเกษตรกรรมในภูมิภาคนี้ หรือที่อื่น ๆ ที่มีลักษณะทางภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อม
ใกล้เคียงกัน ไม่ว่าจะในระดับภาค หรือทั้งประเทศ โดยเฉพาะเกี่ยวกับการป้องกันความ
สูญเปล่าในทางเศรษฐกิจการเอาตัวเปรียบของนายทุน การฟื้นฟูและรักษาสภาพดิน โดย
การทดลองปลูกพืชชนิดใหม่บนเวียงการใช้กรรมวิธีการผลิตสมัยใหม่ ฯลฯ เพื่อยกระดับการครองชีพ
ของเกษตรกรให้ดีขึ้นตามแผนพัฒนาประเทศต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Thesis Title Rural Agricultural Occupation In Chonburi Province
Name Mr. Preecha Upayokin Department Social Studies
Academic Year 1975

ABSTRACT

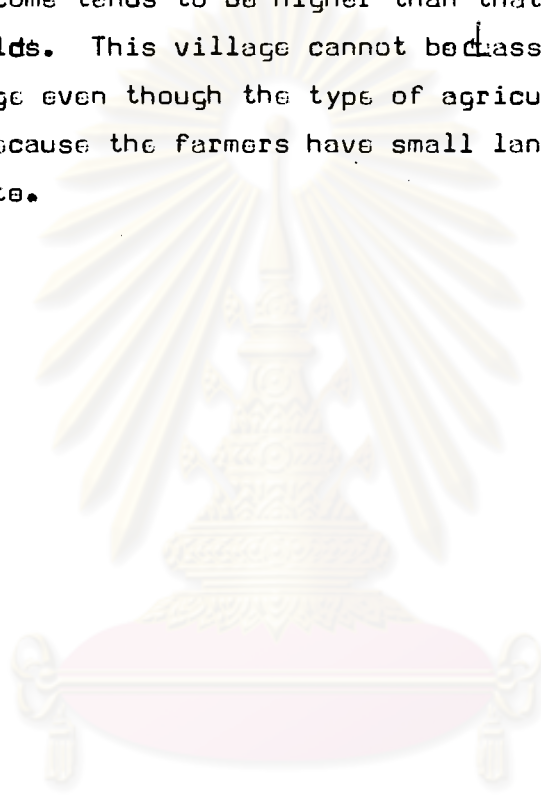
The purpose of this thesis is to gather facts about agricultural conditions in rural villages of Chonburi Province, since Chonburi is a province widely developed in agriculture and industry. Information and data used in this study have been obtained from the study of Socio-Economic profile in Chonburi Project of the Chulalongkorn University Social Science Research Institute, carried out during the period of 1970-1972. Interview guides, questionnaires, and participant observation were used to obtain information from farmers in the three villages studied.

The object of this study is to try to understand the socio-economic nature of three agricultural communities in terms of crop cultivation : rice, cassava and sugarcane. The following three villages have been chosen as sample villages in this study : Muban Nong Sai in Amphur Panat-Nikom, Muban Nong PaiKeaw in Amphur BanBung, and Muban BangSa-rai in Amphur Sattahip.

From the villages studied, we find that in Nong Sai, a village where rice, cassava, vegetables and fruit trees are grown, there are two types of agriculture : rice for household consumption and cassava as industrial crop. In terms of agricultural activities, this village may be classified as an agro-industrial village. In contrast, in Nang Pai Keaw, the type of agricultural activities are also agro-industry but the crops planted in the village are sugarcane and cassava. The farmers have to rent large areas of land for farming. In terms of new technologies, farmers in the two villages are about as far advanced as one another. In Nong Sai, the farmers use pesticides and herbicides while the farmers in Nong Pai Keaw use tractors. The use of one technology and not another depends on the local conditions and usefulness of the technology.

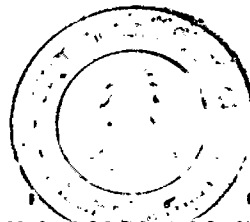
Bang Sa-rae is the most advanced village among the three villages studied since the people are wage-earners and fishermen. The village is located near Sattahip, therefore the farmers can become wage-earners and many do not work on agricultural land anymore. Their income tends to be higher than that of the farmers working in the fields. This village cannot be classified as an agricultural village even though the type of agriculture practices is agro-industry because the farmers have small land and there is no more land to operate.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลง ได้ด้วยความกรุณาของท่านอาจารย์หลายท่าน จึงใคร่
ขอจารึกนามเพื่อ เป็นเกียรติดังนี้

ศาสตราจารย์ ดร. พัทยา สายหนู ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ
มหาวิทยาลัย ประธานกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

อาจารย์ ดร. อมรา พงศาพิชญ์ อาจารย์ที่ปรึกษาการทำวิทยานิพนธ์ คณะรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาจารย์ชั้นพิเศษ จำเริญ ภาวิจิตร อาจารย์ประจำแผนกสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรรมการ ตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ผู้เขียนขอขอบพระคุณคณาจารย์ดังกล่าวที่ได้กรุณาแนะนำให้คำปรึกษาและแก้ไขจน
สำเร็จลงได้ และใคร่ขอขอบคุณบรรดาคุณอาจารย์ทั้งหลายที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ทางสังคมวิทยา
แก่ข้าพเจ้าทุกท่าน นอกจากนี้ยังอีกหลายท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือทั้งกำลังกาย และกำลังใจ ช่วย
ตรวจทานแก้ไข พิมพ์และอัดสำเนาให้ อันได้แก่เพื่อนๆในสถาบันวิจัยสังคมทุกท่านและคุณสุภาพรรณ
ภูภักดิ์

ข้าพเจ้าขอขอบคุณท่านเหล่านั้นอย่างยิ่ง เพราะถ้าปราศจากความช่วยเหลือเหล่านั้นแล้ว
วิทยานิพนธ์นี้คงไม่สามารถที่จะสำเร็จลงได้ด้วยดี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
รายการตารางประกอบ	ช

บทที่

๑. บทนำ	๑
๒. ระเบียบวิธีวิจัย	๘
๓. ลักษณะทั่วไปของหมู่บ้าน	๑๓
๔. ลักษณะการประกอบอาชีพเกษตรกรรม	๕๒
๕. บทสรุปและเสนอแนะ	๑๑๓
บรรณานุกรม	๑๑๘
ประวัติการศึกษา	๑๑๙

ศูนย์วิทยพัชยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการตารางประกอบ

ตารางที่	หน้า
๑. ลักษณะครอบครัวขนาดและประชากรของหมู่บ้าน	๕๔
๒. ร้อยละของอายุของหัวหน้าครัวเรือนจำแนกตามกลุ่มอายุ	๕๔
๓. แสดงอัตราส่วนประชากรจำแนกตามเพศและกลุ่มอายุ	๕๕
๔. แสดงสถานภาพสมรสของประชากรที่มีอายุ ๑๕ ปีขึ้นไป	๕๘
๕. แสดงร้อยละของประชากรที่มีอายุ ๑๑ ปีขึ้นไปจำแนกตามสถานภาพการ อยู่ในครัวเรือนและการศึกษา	๖๑
๖. แสดงการใช้ที่ดินของเกษตรกรจำแนกตามหมู่บ้าน	๖๒
๗. แสดงการใช้ที่ดินของเกษตรกรจำแนกตามกลุ่มขนาดที่ดินถือครอง	๖๓
๘. แสดงร้อยละของสถานภาพการถือครองที่ดิน	๖๓
๙. แสดงร้อยละของสถานภาพการถือครองที่ดินจำแนกตามขนาดที่ดินถือครอง	๖๖
๑๐. แสดงการเปลี่ยนแปลงที่ดินถือครองในระยะ ๕ ปีของการทำเกษตรกรรม	๖๗
๑๑. แสดงการใช้แรงงานในการเกษตรกรรม	๗๗
๑๒. ผลผลิตเกษตรกรรม	๗๙
๑๓. การใช้แรงงานในการผลิตพืชผล	๘๐
๑๔. ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่และแรงงาน	๘๓
๑๕. การใช้พื้นที่ปรับปรุงใหม่ของเกษตรกรจำแนกตามกลุ่มขนาดที่ดินถือครอง	๘๕
๑๖. แสดงการใช้ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง จำแนกตามกลุ่มขนาดที่ดินถือครอง	๘๖
๑๗. การใช้รถไถและเครื่องสูบน้ำ	๙๐
๑๘. แสดงภาวะการใช้จ่ายและรายได้ของเกษตรกรตัวอย่าง	๙๑
๑๙. แสดงภาวะการเป็นหนี้และแหล่งที่มาของเงินทุน	๙๘
๒๐. แสดงคอกเบี้ยและระยะเวลากู้เงิน	๑๐๐